

likle de İsfahan'a seyahatler yaptı. Bu ralarda İbn Düreyd, Ebü'l-Kâsım el-Begavî, İbn Ebü Dâvûd es-Sicistânî, Niftaveyh ve İbn Cerîr et-Taberî gibi seçkin hocalardan ders aldı. Daha sonra Askerimükreml'e döndü ve oraya yerleşti. Çeşitli ilim dallarındaki derin bilgisi ve dirayetinin yanında üstün şahsiyeti ve faziletiyle de tanındı. Hadis ve edebiyat alanında Hûzistan bölgesinin en yetkili âlimi oldu. Ebû Nuaym el-İsfahânî, Ebû Sa'd el-Mâlinî ve Ahmed b. Muhammed b. Zencûye gibi büyük âlimler kendisinden hadis rivayet ettiler. Tanınmış talebelerinden biri olan Ebû Hilâl el-Askerî, eserlerinde yaptığı nakillerle onun daha fazla tanınmasına yardım etti. Büveyhoğulları'nın âlim veziri Sâhib b. Abbâd'ın görüşme tekliflerini yaşlılığını ileri sürerek geri çevirmişti. Vezirin Askerimükreml'e gelmesi üzerine ilerlemiş yaşına rağmen konakladığı yere giderek onu ziyaret etti. A'yânü's-Şî'a müellifi, Sâhib b. Abbâd'ın onunla görüşme hususundaki aşırı arzusunu, Askerî'nin Şîi olduğunu gösteren delillerden biri kabul etmektedir (A'yânü's-Şî'a, V, 146). Ebû Ahmed el-Askerî'nin biyografisini veren kitaplardan hiçbirinin onun Şiiliğinden söz etmediğine göre bu iddianın sağlam bir esasa dayanmadığı anlaşılmaktadır.

İlmî faaliyetlerinin yanı sıra kumaş ticaretiyle de meşgul olan Askerî, yaklaşık doksan yaşlarında Askerimükreml'de öldü.

Eserleri. 1. *Kitâbü't-Taşhîf ve't-tahrîf*. Az rastlanan ve anlaşılması güç olan terimlerle hadis ve şiirlerde geçen ve nâkil-leri tarafından hatalı rivayet edilen özel isimler hakkında bilgi veren bir eserdir. Kahire'de 1908 yılında 113 sayfalık bir bölümü *Şerhu mâ yeke'u fihi't-Taşhîf ve't-tahrîf* (Serkîs'e göre ise *et-Taşhîf ve't-tahrîf ve şerhu mâ yeke'u fihi*) adıyla yayımlanan eserin tamamı Abdülaziz Ahmed tarafından Kahire'de 1963 yılında neşredilmiştir. 2. *Taşhîfâtü'l-muḥaddişîn fi ğaribi'l-ḥadîş*. *Kitâbü't-Taşhîf*'in bir bölümü mahiyetinde olan eser, Kur'ân-ı Kerim'in ve hadislerin yazılışı sırasında yapılan hatalar (tashîf) ile bu hataları nesilden nesile aktaranlara dairdir. İbnü'l-Esir'in *en-Nihâye fi ğaribi'l-ḥadîş* adlı eserinin kenarında (Kahire 1311) ve ayrıca *Taşhîfâtü'l-muḥaddişîn* adıyla müstakil olarak (Kahire 1904) yayımlanmıştır. *Aḥbârü'l-muşaḥḥifîn* diye anılan ve filologların isimlerde, âyet ve hadislerle resmî yazılarda yaptıkları yanlışlara dair bazı rivayetleri ihtiva eden kitabı bu eserden iktibas suretiyle

meydana getirilmiş olmalıdır. 3. *Kitâbü'l-Maşûn*. Çeşitli edebî konuları ele alan bu eseri Abdüsselâm Hârûn Küveyt'te 1960 yılında neşretmiştir. 4. *Risâle fi't-taẓîl beyne belâğateyi'l-'Arab ve'l-'Acem*. Bu eser *et-Tuḥfetü'l-behiyye*'nin içinde (s. 213-221) İstanbul'da 1302'de yayımlanmıştır. 5. *el-Hikem ve'l-emşâl*. Hadislerle onların şerhine dair olan bu eser, Kâdî Abdülcebbar'ın *Teşbîtü delâ'il-i'n-nübüvve*'de (II, 644) 1000 vasiyeti ihtiva ettiğini söylediği eser olmalıdır.

Diğer başlıca eserleri de şunlardır: *Kitâbü'z-Zevâcîr ve'l-mevâ'iz*. Her ne kadar Brockelmann bu eserin Köprülü Kütüphanesi'nde (nr. 730) bulunduğunu söylüyorsa da, oradaki eser İbn Hacer el-Heysemî'nin *ez-Zevâcîr'an iktirâfîl-kebâ'ir*'idir. *Kitâbü Şinâ'ati's-şi'r* (*Kitâbü Şinâ'ateyi'n-naẓm ve'n-neşr*), *Kitâbü Râḥatü'l-ervâḥ*, *Kitâbü Taşhîḥü'l-vücûḥ ve'n-neẓâ'ir*, *Kitâbü'l-Muḥtelif ve'l-mu'telif* (*fi müstebihi esmâ'i'r-ricâl*), *Kitâbü Mâ laḥane fihi'l-ḥavâş mine'l-ulemâ'*, *Kitâbü Rebî'il-ebrâr*, *Kitâbü's-Şahâbe*, *Kitâbü'l-Bedî'*, *Kitâbü'l-Manṭik*, *Kitâbü'l-Emâlî*.

BİBLİYOGRAFYA :

Kâdî Abdülcebbar, *Teşbîtü delâ'il-i'n-nübüvve* (nşr. Abdülkerim Osman), Beyrut, ts., II, 644; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VIII, 452-453; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, VIII, 233-258; İbnü'l-Kiftî, *İnbâhü'r-ruvât*, I, 310-312; İbn Hallikân, *Vefeyât*, II, 83-85; Zehebi, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XVI, 413-415; Safedî, *el-Vâfi*, XII, 76-78; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'at*, I, 506; *Keşfü'z-zunûn*, I, 233, 411, 675, 829; II, 956, 1404, 1464, 1637; *Hedîyyetü'l-ârifîn*, I, 272-273; Kettânî, *er-Risâletü'l-müsteṭrafe*, s. 119; Serkîs, *Mu'cem*, II, 1327; Brockelmann, *GAL*, I, 131-132; *Suppl.*, I, 193; a.mlf., "Askerî", *IA*, I, 677-678; C. Zeydân, *Âdâb* (Dayf), II, 353; Müneccid, *Mu'cem*, I, 95; Ömer Ferûh, *Târîḫü'l-edeb*, II, 543-544; A'yânü's-Şî'a, V, 145-148; Zirikî, *el-Âlâm* (Fethullah), II, 196; Sezgin, *GAS*, VIII, 181-182, ayrıca bk. II, 85, 106; IX, 180; Yûsuf Hüseyn Bekkâr, "el-Maşûn fi'l-edeb", *MMLA*, XIX/2 (1973), s. 383-387; J. W. Fück, "al-'Askarî", *El²* (İng.), I, 712.

AHMET TURAN ARSLAN

ASKERİ, Hasan b. Ali

(bk. HASAN el-ASKERİ, Hasan b. Ali).

ASKERİ, Mehmed

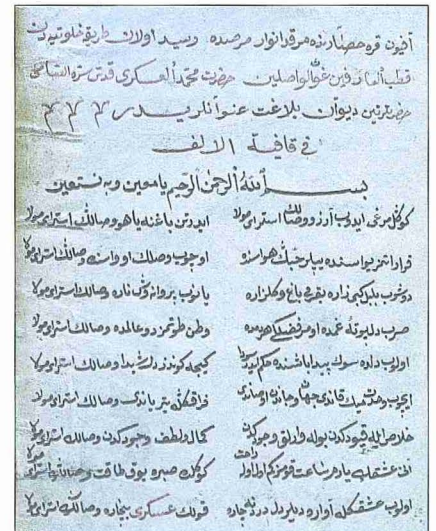
XVII. yüzyılda yaşayan
mutasavvıf şair.

Hayatı hakkında hemen hiçbir bilgi bulunmayan Askerî'nin divanındaki bir beyitten öğrenildiğine göre adı Mehmed, lakabı Gülâboğlu'dur. *Osmanlı Müellif-*

leri'nde Kütahya'nın Zemha köyünden olduğu belirtilmektedir. Yine divanında-ki bazı beyitlerden, Halvetî tarikatına girecek devrin büyük şeyhlerinden olan Elmalılı Ümmî Sinan'a (ö. 1075/1664) intisap ettiği ve onun önde gelen halifelerinden olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Niyâzi-i Mısırî'nin bir beytinden de Ümmî Sinan'ın önde gelen beş halifesinden biri olduğu ve Niyâzi-i Mısırî ile yakın arkadaşlığı bulunduğu çıkarılmakta, Halvetî şeyhleri arasındaki şifahî rivayetler de bunu doğrulamaktadır. Şiirlerinde belirttiğine göre, tasavvufa meylettiği sıralarda içine aşk ateşi düştüğünde bir şeyh aramak için Şam ve Buhara gibi uzak beldeleri dolaşmıştır. Ölüm tarihi bilinmeyen Askerî'nin Afyonkarahisar'da vefat ettiği ve oradaki Çavuşlar Sultan Mezarlığı'na gömüldüğü rivayet edilmektedir.

Muhtelif divan şiiri şekilleriyle ilâhilerden meydana gelen ve yaklaşık üçte biri hece vezniyle, diğerleri aruzla yazılan, ele aldığı konular itibarıyla de tamamıyla tasavvufî mahiyette olan bu şiirleri bir divan halinde toplanmıştır. *İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Divanlar Kataloğu*'nda üçü İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi (TY, nr. 137/3, 2806, 9658), biri de bugün Süleymaniye Kütüphanesi'nde (Hâşim Paşa, nr. 94/1) olmak üzere bu divanın dört nüshası tesbit edilebilmiştir. Ayrıca yine Süleymaniye Kütüphanesi'nde iki nüshası daha vardır (Hacı Mahmud Efendi, nr. 3374; Câ-

Askerî divanının ilk sayfası (İÜ Ktp., TY, nr. 9658)

rullah Efendi, nr. 1668). İlk elde ulaşılabilen divan nüshalarının çokluğu, Askerî'nin tanınmış bir şair olduğunun belirtisi olarak kabul edilebileceği gibi bunu şiirdeki kudretinin bir göstergesi şeklinde değerlendirmek de mümkündür.

Nüshalarına göre 250-300 arasında şiir ihtiva eden divanında münâcât, na't, methiye ve gazellerle Yûnus Emre tesiriyle yazılmış ilâhiler; murabba, muhammes, müseddes, müsebbâ gibi iç kafiyeli musammat şeklinde meydana getirilmiş manzumeler yer almakta, bunlarda vahdet-i vücûd* anlayışı çerçevesinde tasavvuf ve tarikat âdâbını, seyr*ü sülûk merhalelerini ve ilâhî aşkı terennüm etmektedir. Halvetîliğin özelliklerini dile getirdiği manzumelerinde ise didaktik bir ifade tarzı ağır basmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Osmanlı Müellifleri, II, 308; Ergun, *Türk Şairleri*, II, 508; TYDK, III, 890-892; Nail Tuman, *Tuhfe-i Nâilî*, IÜ Şarkiyat Araştırma Merkezi Ktp., "Askerî" md., s. 2864; "Askerî", TDEA, I, 179.

İSMAİL ÜNVER

ASKERİ MÜZE

İstanbul Harbiye'de
Osmanlı silâhlarıyla
savaş malzemesinin korunduğu
müze.

Fâtih Sultan Mehmed İstanbul'u fethettikten sonra değerli silâh ve savaş malzemesini Aya İrini (Hagia Eirene) Kilisesi'nde toplatmaya başlamış, bu gelecek diğer Osmanlı hükümdarları tarafından da devam ettirilerek buraya İç Cebehane adı verilmiştir. XVIII. yüzyılda Osmanlılar'ın Batı'ya açılışının hızlanması III. Ahmed'i yeni bir askerî müze kurma düşüncesine sevk etmiş ve 1726 yı-

lında İç Cebehane, Dârülesliha adı altında müzecilik anlayışına uygun biçimde yeniden düzenlenmiştir. Ancak III. Selim ve II. Mahmud devirlerinde sık sık ayaklanan yeniçerilerin saldırıları yüzünden Dârülesliha bir müddet kapatılmış, 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın lağvedilmesi üzerine de bu dönemdeki yeniçeri düşmanlığının tesiriyle, büyük kısmı bu ocağa ait olan silâh ve teçhizat tahrip edilerek ortadan kaldırılmıştır.

Sultan Abdülmecid döneminde Harbiye Ambarı adıyla bilinen eski Dârülesliha'da Tophâne-i Âmire Müşiri Fethi Ahmed Paşa tarafından yeni bir müze kuruldu ve bu müzeye önce Müze-i Askerî, daha sonra da Âsâr-ı Atîka-i Müze-i Hümâyûn adı verildi. Bu yeni ad konulduktan sonra müze yapılan bazı değişikliklerle biri silâh ve harp malzemesini ihtiva eden Mecma-ı Esliha-i Atîka, diğeri arkeolojik eserleri barındıran Mecma-ı Âsâr-ı Atîka olmak üzere iki bölüm halinde halka açıldı. Bir müddet sonra Mecma-ı Âsâr-ı Atîka bölümü Osman Hamdi Bey tarafından Çinili Köşk'e taşınarak bugünkü İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nin çekirdeği oluşturulmuştur. Böylece Aya İrini tamamen eski silâhlara tahsis edilmiş, burada bir de padişah için XV. Louis stiline küçük fakat ihtisamlı bir oda yapılmıştır.

Fâtih devrinden beri çeşitli şekillerde varlığını devam ettiren Aya İrini, askerî müze olarak Abdülaziz zamanında önemini kaybetmeye başlamış ve hatta o dönemde Kıyafethâne adını taşıyan kıyafet sekiyonu Sultanahmet'teki elbise ambarına nakledilerek Yeniçeri Müzesi adı altında ziyarete açılmıştır.

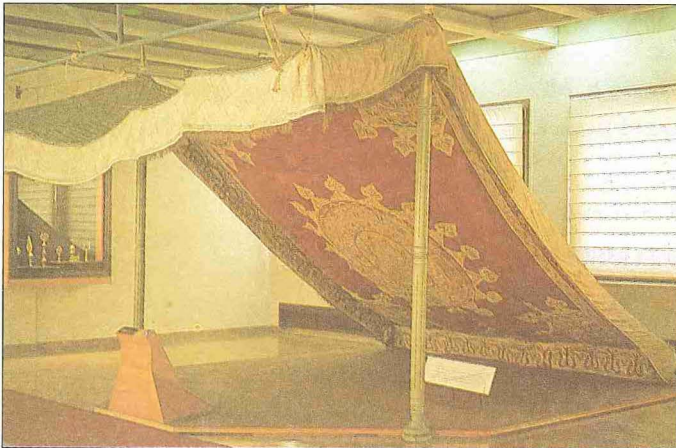
II. Abdülhamid, Mühendishâne-i Berî-i Hümâyûn hocalarından (Topçu) Ahmed Muhtar Paşa ile Tophane Müşiri Zeki Paşa'nın Avrupa müzelerini gör-

dükten sonra kendisine verdikleri lâyiha üzerine yeni bir askerî müze kurulmasına karar vermiş ve II. Meşrutîyet'in ilânından sonra da Tophane Müşiri Ali Rızâ Paşa'yı bu iş için görevlendirmiştir. Bunun arkasından Mühendishâne-i Berî-i Hümâyûn Nâzırı Ahmed Muhtar Paşa başkanlığında bir komisyon çalışmaları başlamışsa da memleketteki bazı karışıklıklar bu teşebbüsün bir süre geri kalmasına sebep olmuş ve silâhlar tekrar Aya İrini'de depolanmaya başlamıştır. Fakat aynı yıl Ahmed Muhtar Paşa bu tasarıyı tekrar ele almış ve kurulması kararlaştırılan askerî müzenin müdürlüğüne getirilmiştir.

Adı önce Esliha-ı Askeriyye Müzesi olan, sonra da Müze-i Askerî-i Osmânî olarak değiştirilen müzede 1908'den 1923'e kadar görev yapan Ahmed Muhtar Paşa süratli çalışmasıyla bir kütüphane, bir atış poligonu ve dönemi için büyük bir yenilik sayılan bir sinema kurmuştur. Önemli bir faaliyeti de oğlu Sermed Muhtar'a (Alus) Türkçe ve Fransızca olmak üzere üç ciltlik bir Askerî Müze rehberi hazırlatmasıdır. Ayrıca mehter müziği notalarının "Mehterhâne-i Hâkânî Notaları" adı altında derlenerek yayımlanmasıyla Askerî Müze Yayınları'nın öncülüğü yapılmıştır. Bir süre sonra da Mehterhâne-i Hâkânî adıyla faaliyete geçen mehter takımı müze bünyesine dahil edilmiştir.

II. Dünya Savaşı'na kadar durumunda bir değişiklik olmayan Askerî Müze, savaşın Türkiye'ye de sıçrayabileceği endişesiyle 1940'ta kapatılmış ve barındırdığı eserler İç Anadolu'nun çeşitli vilâyet merkezlerinde korunmaya alınmıştır. Savaşın sona ermesi üzerine eserler İstanbul'a geri getirilerek müze Maçka Kışlası'na nakledilmiştir. 1955'te ise Maçka Kışlası'ndan Harbiye Mektebi'nin jimnastik salonuna taşınmış, 31 Ağustos 1959 tarihinde yerleşmesi tamamlanarak ziyarete açılmıştır. Bir süre sonra da malzemenin çokluğu ve jimnastik salonunun yetersizliğinden dolayı Harbiye Kışlası'nın bütünüyle müze haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. 1967'de binada başlatılan restorasyon çalışmaları, çağdaş müzecilik anlayışına uygun bir askerî müze ortaya çıkarabilmek amacı ile halen devam etmektedir.

Müzenin Koleksiyonları. 1. Saldırı Silâhları. a) Ok ve yay. XVIII-XIX. yüzyıllara ait ok, yay, tirkeş (sadak, kubur), yay kurma ve germe araçlarından oluşan okçulukla ilgili malzemelerin yapımında deri, ah-

Askerî
Müze'de
XVIII-XIX. yüzyıla
ait sayeban